

LETOŠNJE SAMOZAŠČITNO USPOSABLJANJE DELOVNIH LJUDI IN OBČANOV

Nesreče z nevarnimi snovmi in zaščita

Letošnje usposabljanje prebivalcev za izvajanje obrambnih in samozaščitnih nalog poteka na temo »Nesreče z nevarnimi snovmi in zaščita«. Ta tema je izbrana zaradi vedno večje uporabe nevarnih snovi v tehnoloških procesih, njihovega varovanja in še zlasti prometa z njimi, kot tudi vedno večje uporabe nevarnih snovi v vsakodnevem življenju (čistila, zdravila, škropiva, itd.).

»Vsebinska tema je zelo aktualna, saj se z različnimi nevarnimi snovmi srečujemo vsakodnevno, zato je cilj letošnjega usposabljanja, da delovne ljudi v podjetjih in občane v krajevnih skupnostih seznanimo z možnimi nevarnostmi in posledicami, ki jih nevarne snovi povzročijo, pa tudi z ukrepi in postopki za preprečevanje takih nevarnosti. To je naša skupna dolžnost in odgovornost, še posebej zato, ker delamo in živimo v industrijski občini s številnimi nevarnimi žarišči,« je dejal Ivan Turk, sekretar občinskega sekretariata za ljudsko obrambo v uvodu okrogle mize, ki je bila organizirana 27. in 28. junija s ciljem usposabljanja nosilcev predavanj in sestankov na to temo v podjetjih in v krajevnih skupnostih. Dejal je še, da so za okroglo mizo

pripravili tudi (možen) model učne ure, kako naj bi v delovnih organizacijah in v krajevnih skupnostih letošnje usposabljanje prebivalstva potekalo. Za primer je bila predstavljena DO Teol. Najprej video film na temo »nevarne snovi« zatem pa sta Jože Žugman, dipl. inž. kemije – poveljnik štaba CZ v Teolu in Roman Šuštaršič, inž. varstva pri delu v Teolu, predstavila Teol s te njegove »nevarne« strani in seveda tudi organiziranost zaščite ter ukrepanje v primeru nevarnosti. Take naj bi bile ure samozaščitnega usposabljanja v delovnih organizacijah. Podobno naj bi potekale tudi v krajevnih skupnostih, kjer bi sodelovali predstavniki delovnih organizacij iz krajevnih skupnosti ali iz njihove soseske. Na okrogli mizi so sodelovali še: Niko Lukež, predsednik OK SZDL, Nuša Tavčar-Marenk, dipl. inž. agr., članica IS SML, Marjana Seliškar, dipl. inž. kemije, članica občinskega štaba CZ in Polde Kozar, svetovalec občinskega sekretariata za LO. Njihove prispevke povzemamo s ciljem, da se tudi z Našo skupnostjo vključimo v pojasnjevanje teme, ki je za naša življenja in življenj rodov za nami tako odločujočega pomena.

S. G.

Na sliki: Polde Kozar, Nuša Tavčar-Marenk, Ivan Turk, Marjana Seliškar, Jože Žugman (Foto: D. J.)

● Niko Lukež, predsednik OK SZDL:

Letošnja tema usposabljanja prebivalstva nam je pisana kot na kožo. V naši občini imamo namreč vrsto potencialnih žarišč nevarnosti z nevarnimi snovmi: Ranžirna železniška postaja, Blagovno transportni center, Tovarna postaja ŽG, Petrol-skladišče v Zalogu in skoncentrirana kemična industrija v Zeleni jami in Mostah. V neposredni bližini vseh teh žarišč pa imamo strnjena naselja prebivalcev. Zato je nujno, da se prebivalci teh naselij dobro seznanijo s svojo okolico in nevarnostjo, ki jim preti, seveda pa tudi usposobijo za primerno ukrepanje. Predavanja naj bodo tudi priložnost, da v vseh teh okoljih in v vseh krajevnih skupnostih, kjer tega še nimajo, ustanovijo odbore za varovanje in bogatenje okolja. Tak odbor imajo v Zalogu in se je odlično izkazal.

MARJANA SELIŠKAR, dipl. inž. kemije Ocena ogroženosti pred nevarnimi snovmi v naši občini

Naša občina je ena od petih ljubljanskih občin, ki meri ca. 15200 ha in ima 23 krajevnih skupnosti. To je občina z zelo močnim industrijskim centrom (Kemična, živilska, predelovalna), z najmočnejšim železniškim vozlovom v Sloveniji ter velikimi skladišči najraznovrstnejšega materiala.

V industrijskem območju občine se srečujemo z nevarno tehnologijo, kot tudi z uporabo nevarnih snovi. K nevarnim snovem prištevamo vse snovi, ki imajo eno ali več od naslednjih lastnosti: da so eksplozivne, vnetljive, strupene – zdravju škodljive, gabljive – kužne, piilni, radioaktivne. Te snovi morajo biti definirane z varnostno tehničnimi karakteristikami, tako da vemo, kako je potrebno z njimi ravnati oz. v primeru nesreče ukrepati. Za vsako nevarno substancno mora biti s strani proizvajalca v vednost uporabniku, prevozniku narejeno varnostno spričevalo.

Glavni viri ogrožanja z nevarnimi snovmi so:

- vsa skladišča (v DO in DO, ki jim je skladiščenje glavna dejavnost),
- proizvodni obrati in območja, kjer jih proizvajajo, predelujejo, uporabljajo,
- sredstva in prometne poti za njihov prevoz – odlagališča (odpadne snovi – deponije).

Če na območju občine naredimo pregled glede na možne vire ogroženosti, vidimo, da imamo predvsem v mestnem delu objekte, območja, ki imajo opravka z večjimi količinami vnetljivih tekočin, plinov, eksplozijsko nevarnih snovi ter zdravju škodljivih in jedkih substanc. Med glavne spadajo: Petrol-Zalog, Ranžirna postaja Zalog, Blagovno transportni center, Izolirka, Teol, Kemična tovarna Moste, Arbo, Plinarna-Zalog, Toplarna, bencinske črpalke. Ne smemo pa pozabiti tudi na stanovanjska naselja in količine gospodinjstvskega plina (v jeklenkah).

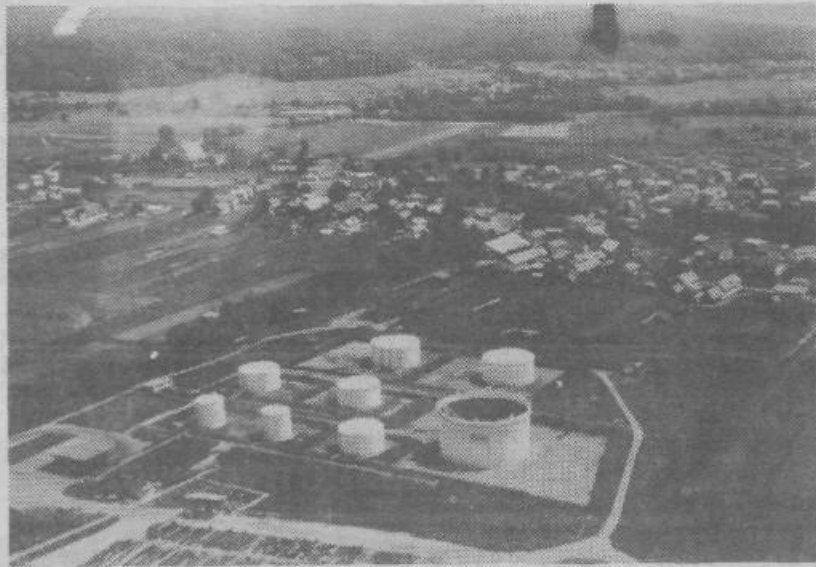
Največja skladišča vnetljivih tekočin so locirana na področju Zaloga, med katere sodi Ranžirna postaja, ki nima standardnih skladišč, temveč je to

svojevrstno skladišče v vagonih na tirih. Na postajo prispe dnevno več tisoč vagonov različnega tovora in del tega predstavlja nevarne snovi. V glavnem so to naftni derivati (bencin, nafta, kurilno olje) in druge nevarne snovi, med katere spadajo: plin, katran, razna olja, žveplena kislina, melasa, benzol, aceton, glicerol, soda, alkohol, butanol, lak, smole, monopropilen, metanol, klorid, hipoklorid, butan, natrijeva lužina, parafin, fosforna kislina, propilen in druge.

Vagoni z občutljivim materialom so večji del razvrščeni po vsem postajnem območju posamezno, le bencin, nafta in kurilno olje za Petrol prihajajo v sklenjenih garniturah po 10 do 20 vagonov, ki jih takoj dostavljajo na industrijski del Petrola. Vse snovi Petrol skladišči v nadzemnih ali podzemnih rezervoarjih, ki imajo lovilne bazene v slučaju razlita.

Poleg nevarnih snovi je na Ranžirni postaji še drugo gorljivo blago kot lesni izdelki, premog, koks in drugo. Vagoni se na postaji zadržujejo od 6 do 24 ur, odvisno od odhoda vlakov za posamezne smeri. Tako so nevarne snovi stalno prisotne na postajnem območju.

Skladišče Petrola je varovano z žično ograjo in ima poleg vseh sredstev za protipožarno zaščito tudi lastne poklicne gasilce. Ranžirna postaja ima

Na sliki vidimo le del skladišča Petrol v Zg. Kašlju, drugi del z upravno zgradbo in 24. podzemnimi cisternami je čez cesto in že v KS Zalog. Mestna uprava za inšpekcijske službe je na pregledu lani med drugim ugotovila, da so vse pregledane cisterne bile zgrajene pred približno 30 leti. V njih skladiščijo naftne derivate, ki so tako z ekološkega kot požarnega vidika nevarne za okolje. SOZD Petrol, DO Trgovina pripravlja rekonstrukcijo celotnega skladišča na tej lokaciji, ker sedanje zmogljivosti ne zadoščajo za 30 dnevno zalogo naftnih derivatov, pa tudi zato, ker se zaveda, da sedanji način skladiščenja naftnih derivatov predstavlja stalno ekološko nevarnost za okolje. Pri Slovenijaprojektu je SOZD Petrol naročila ekološko študijo, v kateri naj bi opredelili vse možne negativne vplive obnovljenega skladišča. (Foto: Dušan G.)

gasilsko enoto v okviru enot civilne zaščite. Intervencija reševalnih enot je otežena, ker enote ne morejo s sredstvi na območje postaje.

Tudi v Blagovno transportnem centru je veliko nevarnih snovi, lociranih na enem mestu. Tukaj so vskladiščene nevarne snovi organizacij na območju Ljubljane: Chemo, Astra, Industrija usnja Vrhnika, Agrotehnika Gruda in vseh drugih organizacij, vendar v manjših količinah. Poleg tega prihajajo na območje BTC vozila, ki so naložena z različnimi nevarnimi snovmi, vendar pa vsebinska ni znana, ker je to carinsko blago.

Nevarne snovi, ki so locirane na tem območju, predstavljajo različne vrste nevarnosti in to: eksplozivne, strupene, jedke, lahkovnetljive.

Te snovi ogrožajo tako tiste, ki so v neposredni bližini, kakor tudi vse na širšem območju. Nevarne so za ljudi, okolje in podtalnico.

Požarno-varnostna služba opravlja preventivne ukrepe. V primeru izrednih dogodkov pa se obračajo na Gasilsko brigado in UNZ. Možnost dostopa na območje BTC je po cesti in železniški infrastrukturi.

Arbo – od nevarnih snovi imajo v večjih količinah white špirit, klorirana topila. Vse nevarne snovi so vskladiščene v rezervoarjih, cisternah, ki imajo varnostne kalupe (lovilne skledce). Tako da nevarnost ogrožanja v primeru razlita ni velika, medtem ko je večja v primeru požara, kjer se sproščajo strupeni plini. V primeru ogroženosti imajo organizirane lastne sile. V primeru večjega požara bi bila potrebna intervencija od drugod.

V industrijskem kompleksu, kjer so Kemična tovarna Moste, Teol, Izolirka in druge, posedujejo nevarne snovi kot so: white špirit, bencin, kurilna olja, plini (acetilen, propan, butan), kisline (solna, žveplena), bitumen, lugi, etile-

talno vodo in jo napaja. Posebno nevarno ogroža kvaliteto podtalne vode morebitno zlitje nevarnih snovi na vplivnih območjih posameznih črpalniš. V tem primeru tudi s hitro intervencijo ni mogoče preprečiti onesnaževanja. Zaradi sestave prodnih naplavin ni večjih preprek proti pronicanju nevarnih snovi do podtalne vode. Podtalnica bi bila ogrožena tudi v primeru razlita nevarnih snovi v reko Savo iz predelov v zgornjem toku reke.

Požar večjega obsega povzroči širjenje nevarnih snovi v zraku, tako da predstavlja veliko ogroženja prebivalstva posebno na območju strnjenih naselij. Velik del nevarnih snovi je lociran ravno na tem območju. Poleg tega je smer vetra od vzhoda proti zahodu in ob težkih nesrečah bi bilo potrebno izvesti evakuacijo ali začasnem umik ogroženih prebivalcev. Zaradi smeri vetra bi bili lahko ogroženi prebivalci tudi iz drugih območij. Nesreča z nevarnimi snovmi bi lahko še dodatno povzročila nesreče zaradi poškodovanja plinovoda, električnega omrežja, toplovoda, kanalizacije in drugo. Poleg reševanja ljudi in premoženja v primeru ogrožanja z nevarnimi snovmi bi se srečali tudi s problemi: organizacije zdravstvene službe, oskrbe s pitno vodo, zagotovitve kapacitet za časno nastanitev ogroženega prebivalstva, organizacije minimalne preskrbe, transporta, razčiščevanja ruševin, informiranje prebivalstva in druge. Problematična pa je tudi nezadostna opremljenost ljudi na tem območju z osebnimi zaščitnimi sredstvi.

NUŠA TAVČAR-MARENK, dipl. inž. agr.

● Učinkovito ukrepanje ob incidentu z nevarno snovjo

Incident z nevarno snovjo je posledica neprimerne ravnanja z nevarno snovjo, ki ogroža vse pojave oblike življenja in okolja.

Vzroki incidentov z nevarnimi snovmi so najpogostejše:

- neodgovorno, malomarno ali nestrokovno ravnanje ljudi,
- napake in okvare v tehnoloških procesih,
- prometne nesreče,
- delovne nesreče.

Posledice incidentov z nevarnimi snovmi so odvisne od količin in strupenosti nevarne snovi, od mesta, kjer se je incident zgodil, od hitrosti in učinkovitosti tistega, ki je incident prvi opazil ali povzročil ter od ustreznosti ukrepanja.

V Ljubljani moramo zaradi podtalnice, ki leži pod Ljubljano in jo pijemo, še posebej hitro in učinkovito ukrepati ob incidentih z nevarnimi snovmi in tako preprečiti možno onesnaženje podtalnice.

Ne glede na to, kdo opazi ali povzroči incident z nevarno snovjo, mora hitro oceniti razsežnost incidenta ter o tem takoj obvestiti stalno službo Uprave javne varnosti (92) ali Center za obveščanje (985). Ob sporočilu na telefon 92 ali 985 mora tisti, ki sporoča, opredeliti:

– točno mesto incidenta z nevarno snovjo;

– vrsto incidenta (delovna, prometna nesreča, ...);

– nevarno snov, ki se je razlila, iztekla, razsula, izhlapela;

– približno količino nevarne snovi, ki ogroža življenje in – ali okolje;

Takoj po sporočilu na telefon 92 ali 985 je potrebno zavarovati kraj incidenta, poskrbeti za morebitne ponesrečence, za varnost vseh, ki so prisotni ter za to, da ne pride do požara. V kolikor prisotni vedo, kako je potrebno ravnati z nevarno snovjo, morajo takoj začeti z ukrepanjem, da bi čimbolj zmanjšali vpliv teh snovi na življenje in okolje.

Stalna služba Uprave javne varnosti ali Center za obveščanje takoj posreduje sporočilo o incidentu z nevarno snovjo Gasilski brigadi Ljubljana (93), ki ima posebno enoto za ukrepanje ob takih incidentih, Mestni upravi inšpekcijskih služb (322-061), da na kraju incidenta lahko posredujejo pristojni inšpektorji (vodnogospodarski in sanitarni ter drugi) in VGP Hidrotehnik, ki je po zakonu o vodah pooblaščen organizacija za ukrepanje ob incidentu z nevarno snovjo, ki ogroža kvaliteto vode.

Odvisno od stopnje ogroženosti življenja in okolja ter razpoložljivega vedenja o nevarni snovi je treba o incidentu obvestiti še Izvršni svet Skupščine mesta Ljubljane (212-779, 212-835), Mestni komite za urbanizem in varstvo okolja (214-052) ter Ekološki laboratorij z mobilno enoto pri Institutu Jožef Stefan (214-399).

Sanacija onesnaženja okolja, ki ga je povzročil incident z nevarno snovjo, lahko traja tudi več mesecev in zahteva velika sredstva.

● Polde Kozar, svetovalec za izobraževanje v občinskem sekretariatu za LO:

Republiški sekretariat za LO je izdal odločbo, s katero zavezuje vse DO in KS, da v letošnjem letu izvedejo usposabljanje na temo Nesreče z nevarnimi snovmi in zaščita. Namen je predvsem vzgojni in naj pripomore k izboljšavam na področju varstva človeka in krajine; kratka predstavitev najpogostejše zastopanih nevarnih snovi; seznanitev z varnostnimi in tehničnimi predpisi, ki urejajo uporabo, shranitev in transport nevarnih snovi; varovanje človekovega okolja pred posledicami uporabe, shranjevanja in uničevanja človekovega okolja pred posledicami uporabe, shranjevanja in uničevanja nevarnih snovi; vključitev v program republiške akcije – 10%; napotki za osebno in skupno zaščito, uporaba telefonske številke 985.

Za izvedbo predavanj v DO in KS so bili na skupnem ljubljanskem usposabljanju predavatelji iz DO in KS. V pomoč so video filmi, kompleti prosojnic in diapozitivov. Vsa gospodinjstva so z občinskim časopisom prejela zgibanko, ki bo kot opomnik v trajno pomoč.